DIGITÁLIS MUNKAREND, DIGITÁLIS OKTATÁS - NÉHÁNY SEGÍTŐ GONDOLAT

PÁNCZÉL H. JÁNOS·2020. MÁRCIUS 18., SZERDA·OLVASÁSI IDŐ: 15 PERC

A Kormány által indokoltan kihirdetett veszélyhelyzet illetve a naponta megjelenő intézkedések, rendeletek mindannyiunk életében jelentős változásokat hoztak és fognak hozni a jövőben is. Egyik ilyen intézkedés, hogy gyermekeink a veszélyhelyzetre tekintettel az iskola helyett, otthonukban, az eddig megszokott tanítási rend helyett, d**igitális munkarendben tanulnak majd a közeljövőben**. **Várhatóan ezt a tanévet** (reméljük, hogy csak ezt) **így fogják befejezni.**

Ez a helyzet **lényegesen formálja át az iskola-pedagógus-szülő-tanuló feladat- és kapcsolatrendszerét.** A magyar köznevelési rendszert minden eddigi fejlesztések ellenére még fel kell készíteni erre – de nekünk is alkalmazkodnunk kell. A kölcsönös bizalmon alapuló, tervszerű együttműködés, a folyamatos, nyílt, egyértelmű kommunikáció, az egymást támogató attitűd mind szükséges ahhoz, hogy a kialakult helyzetből a legjobbat hozhassák ki a résztvevők. Tekintsük át időrendben az eddig (2020. március 18-ig) intézkedéseket e tárgyban, amelyek keretrendszert adnak.

Megjelent a Kormány 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozata a koronavírus miatt a köznevelési és szakképzési intézményekben új munkarend bevezetéséről

1.1 pontja szerint:

a) 2020. március 16. napjától az iskolákban a nevelés-oktatás tantermen kívüli, digitális munkarendben kerül megszervezésre;

b) a **digitális munkarend olyan módon kerül meghatározásra,** hogy annak keretében

ba) a tananyag kijelölése, a tanulási folyamat ellenőrzése és támogatása a pedagógusok és a tanulók online vagy más, személyes találkozást nem igénylő kapcsolatában történik,

bb) a tananyag tantermen kívüli, digitális munkarend keretében történő átadása alkalmas legyen a tanuló tanulmányi követelményeinek teljesítésére;

c) a b) alpontban foglaltak végrehajtása érdekében sor kerül módszertani ajánlás kiadására;

Ezt követően 2020. március 16-án megjelent az Oktatási Hivatal weboldalán a Kormányhatározat 3.c pontjában meghatározott **módszertani ajánlás** az oktatás megszervezésére a koronavírus-járványban bevezetett, tantermen kívüli, digitális munkarendre: https://www.oktatas.hu/kozneveles/ajanlas_tantermen_kivuli_digitalis_munkarendhez/

Ebből idézek (a kiemelés, aláhúzás részemről):

„*Az oktatásban a pedagógus szerepe összetett. Egyfelől a pedagógus, mint információforrás, a tudás átadója és a különféle kompetenciák fejlesztője áll a tanulók rendelkezésére, másfelől a tanuló önálló tanulását támogató motiváló, irányító, tutor szerepe is van. Egy olyan helyzetben, amikor a pedagógusnak nincs lehetősége közvetlen személyes kapcsolatot fenntartani a tanulókkal, az utóbbi szerepköre válik hangsúlyosabbá: támogatnia kell a tanulók önálló tanulását, információ-felkutatását és -feldolgozását.*

A tanuláshoz való jog érvényesítése érdekében azt kérjük a pedagógusoktól, hogy a lehetőségeikhez mérten az infokommunikációs eszközök használatával, távolról, online adjanak tájékoztatást a tanulóknak, támogassák őket a tanulásban, jelöljék meg a feldolgozandó tananyagrészeket és határozzák meg a számonkérés vagy a beszámolás módját.

Kapcsolattartás a pedagógusok és a tanulók között, a feladatok kiadása.

Kérjük, hogy az iskolák gondolják át, állítsák össze a következő hetek tantárgyi tematikáját, jelöljék meg a feldolgozandó tananyagokat, az adott tantárgy tankönyvi fejezeteit, mely feladatokat kell a munkafüzetből, a feladatgyűjteményből megoldani, milyen kutatást, beszámolót kell elkészíteni, stb. Készüljenek fel arra, hogy ezeket az információkat a szülők számára is hozzáférhetővé tegyék elektronikusan (pl. az iskola honlapján, az e-Kréta felületen, e-mailben kiküldve) vagy akár papíron.

Kérjük, hogy egyúttal tájékoztassák a tanulókat arról, hogyan kommunikálhatnak az egyes pedagógusokkal (pl. a pedagógusok e-mail címének, más online elérhetőségeik megadásával, az oktatásban használt online felületek megjelölésével). Kérjük, ellenőrizzék, hogy az egyes osztályokban, illetve tanulóközösségekben működnek-e, és valamennyi érintett tanulót, illetve szülőt vagy gondviselőt elérik-e az e-mailes vagy egyéb online kapcsolattartási formák.”

Mindezek még talán nem annyira értek el az intézményekhez, szülőkhöz, pedagógusokhoz alkalmazási szinten. **Segítsük meg akkor most ezt!**

Tudom, hogy **az átállásra a rendelkezésre álló idő rövid, a szükséges módszertani, didaktikai ismeret és tapasztalat hiányos**, mégis javaslom, hogy gondoljuk át a következőket.

1. **Adjanak maguknak időt a felkészüléshez** (nincs azonnali kényszer az átállásra: „2020. március 16. napjától az iskolákban a nevelés-oktatás tantermen kívüli, digitális munkarendben kerül megszervezésre", ez az előkészületet jelenti) – az iskolák többségében még a tanulók alig kaptak feladatot (érthetően), az intézmények vezetése és a pedagógusok közössége azon dolgozik, hogy k**ialakítsa azt az eljárásrendet**, ami szerint a jövőben működni fognak:

Lehetséges **eljárásrend** tartalmazza:

a) a tanulók tanulmányi előrehaladásának, ellenőrzésének, rendszeres beszámoltatásának, értékelésének alkalmazható formáit, gyakoriságát, rendjét, az évfolyam tanulmányi követelményei teljesítésének rendjét, feltételeit,

b) a **pedagógusok, oktatók** – ideértve az óraadókat is – **munkavégzésének formáit, rendjét, beosztását, a köznevelési regisztrációs és tanulmányi alaprendszerben való dokumentálásának módját,**

c) a **tantárgyfelosztás szerinti,** esetleg módosított **tanrendet**, közismereti kerettantervekben foglalt tantárgyi struktúrától való eltérés formáját, mértékét,

Az eljárásrend tartalmazza **a digitális munkarend érvényesítésének helyi eljárásait**, továbbá a tanulók, a szülők és az alkalmazottak tájékoztatásának eszközeit és csatornáit (pl. KRÉTA).

2. Ezzel egyidőben szükséges megvizsgálni, fel kell mérni akár intézményi, akár fenntartói szinten, hogy **a tanulónak otthonában rendelkezésre állnak-e a digitális munkarend alkalmazásához szükséges eszközök, szoftverek és internet elérés**.

3. Szükséges minden szülő (gondviselő) és **tanulók elektronikus elérhetőségeinek összegyűjtése**, ha jelenleg nem áll rendelkezésre.

4. Az eljárásrend kialakításáig és a digitális munkarend zavartalan és hatékony felállításáig is **gondoskodni kell a tanulók megfelelő foglalkoztatásáról**. Projektfeladatok, gyakorló feladatok, házi feladatok kiadásával (erről is előzetesen tájékoztatva a szülőket, tanulókat – ennek feltétele az elektronikus elérhetőségek begyűjtése.)

5. **A pedagógusok felkészítése az eljárásrendben meghatározottakra**, továbbá szakmai, módszertani, didaktikai, informatikai képzése (jellemzően mindezt távoktatásban).

6. **A szülők, törvényes képviselők teljeskörű, részletes tájékoztatása.**

7. Ezt követően kerülhetne sor a digitális munkarendben történő oktatás megkezdésére.

1. **A távoktatás -** digitális munkarendben **-nem folyhat úgy, mint nappali iskolarendszerű képzés keretében, azaz az eddigi órarendet nem lehet majd úgy tartani, és talán nem is indokolt.** A tanulók nem képesek 45 percenként a gép előtt ülve tanórákat nézni, hallgatni, feladatokat a gépen megoldani, onnan instrukciókat kapva azonnal reagálni, válaszolni. A távoktatás (digitális munkarendben) keretében **fel kell bontani az eddig órarendet**, **meg kell vizsgálni az epochális** (tantárgy-tömbösítés) **oktatás lehetőségét. N**aponta pl. maximum 3-4 tantárggyal foglalkozva érdemes – és lehet – megszólítani a tanulókat. Életkori sajátosságuk erre ad lehetőséget, hiszen ne felejtsük el, hogy a tantárgy mellett az új oktatási módszertan, az informatikai közeg, a kommunikáció formájának átalakulása, mind-mind változás a tanulók számára. Ha naponta 5-6 tantárgy anyagát akarjuk az eddigi tartalommal és követelményrendszerrel átadni távoktatással (digitális munkarendben), akkor biztos kudarcot vallunk.

2. Nagyon fontos, hogy a felkészülési szakaszban rendkívül pontosan és alaposan **átgondolva határozzuk meg a tartalmat és a követelményeket**. Gondoljuk át a módszereket és nagyon pontos ütemezés készüljön a pedagógus részéről napra, hétre, hónapra lebontva, amiben meghatározzák a célt, követelményt, eszközrendszert és az oda vezető utat (milyen módszerrel fogják oktatni). Az egyes pedagógusoknak nem önállóan, hanem a **többi az osztályban tanító pedagógussal együtt kell ezt az ütemtervet kialakítani,** mert a tananyagok egymásra épülése, a tanulók terhelése, teherbíró képessége ezt igényli.

3. Fontos, hogy minden résztvevő – pedagógus, szülő, tanuló – ismerje, tudja, hogy ki mit, mikor és miért csinál. Erről egyértelmű tájékoztatást kell adni egymásnak. Ehhez szükséges egy **mindenki által használt, ismert elektronikus felületen** (pl. KRÉTA), pontosan, időben megadott információ. Ennek az információ áramlásnak az irányítója az egyes tantárgyak tekintetében a pedagógus. Egyes, az osztályban tanító pedagógusokat is koordinálni szükséges (pl. osztályfőnöknek), akiket az adott területért felelős vezető irányít és ellenőriz (pl. igazgatóhelyettesek). Ha ezek az irányítási szintek nem működnek, akkor gyorsan káosz fog kialakulni.

4. Fontos - annak ellenére, hogy természetes módon minden pedagógus esküszik valamilyen elektronikus oktatási platformra (Viber, Messenger, Discord, Instagram, Google Classroom, KRÉTA, e-mail, youtube, Microsoft Teams, Facebook csoport, Kahoot, stb.) – és **szükséges egy központi platform, keretrendszer alkalmazása,** amin keresztül a kommunikáció folyik, amin keresztül a feladatok kiadása és az értékelés megtörténik. E mellett maximum egy vagy két további alkalmazás használata javasolt csak, mert **nem elvárható a tanulóktó**l (még ha digitális bennszülötteknek is gondoljuk őket), **hogy zsonglőrködve aszerint váltsanak digitális alkalmazások** (professzionális) **használata között**, hogy melyik pedagógus éppen mihez ért vagy hisz vagy miben talált éppen az adott témához megfelelő tananyag tartalmat. Az iskola egyik feladata, hogy arra tanítsa meg őket, hogyan kell tanulni, most éppen digitális körülmények között.

5. **Nem baj, ha kiderül, hogy a pedagógus bizonytalan**, nem profi a távoktatásban, különösen ha ez digitális munkarendben történik. A **jelenlegi helyzet mindenki számára jó tanulásra, tapasztalat szerzésre, alapja lehet egy későbbi innovációnak, módszertani kultúra váltásnak**, egyfajta paradigmaváltás előkészületeként is felfoghatjuk. A tanulók sem profik ezen a területen, még ha hajlamosak is vagyunk ezt feltételezni róluk, mert mindig kezükben van a telefonjuk. A tanulók ezeket az eszközöket eddig meglehet, hogy nem tanulásra használták, inkább játékra, szórakozásra vagy egymás közötti kommunikációra vették igénybe. Ezért **nekik is teljesen új az a tanulási közeg, amivel meg kell ismerkedniük.** A tanulók ismeretei, kompetenciái, technikai feltételrendszerük között óriási különbségek lehetnek, még ha azt is gondoljuk, hogy mindenkinek szuper gépei, villámgyors internete van és profi a digitális térben. Ez nem így van! A **türelem és a**

kölcsönös bizalom segít csak abban, hogy a pedagógus-tanuló együttműködés gördülékeny legyen.

6. A pedagógusoknak – még ha sokuknak ez nehezen is fog menni – **be kell látniuk, hogy távoktatás keretében** (digitális munkarendben) **nem lehet ugyanazt és ugyanúgy megtanítan**i, ahogy ezt eddig a hagyományos oktatás keretében tették. Mivel sem az iskola, sem a pedagógusok, sem a tanulók nincsenek felkészítve, felkészülve arra, hogy minden elvárásnak megfelelve dolgozzanak és tanuljanak – nincs pontos, alapos terv (felelősökkel, határidőkkel), nincsenek olyan egységes digitális tartalmak, amik a keret-tantervekhez szorosan kapcsolódnak (vagy nem ismerik a pedagógusok). Rendkívüli helyzetben sajnos kevés idő volt az átállásra, nem volt pedagógusokat és tanulókat felkészítő képzés – így a várható eredmény sem lehet az, ami a hagyományos iskolai környezetben elérhető lenne.

Ezért jelen helyzetben **a pedagógusoknak a követelményekből engedniük szükséges**, belátva, hogy jelen helyzetben nem biztos, hogy elvárható ugyanaz a teljesítmény a tanulóktól, mint tantermi oktatás keretében. A tanévből hátralévő közel 60 tanítási nap arra lehet elegendő, hogy egy-egy tudományterületben életkori sajátosságuk szerint elmélyüljenek, ismételjenek, gyakoroljanak, érdeklődésüket felkeltsük bizonyos témák iránt, írjanak, fogalmazzanak, gyakorolják az IT eszközök és programok használatát, fejlődjön a kommunikációs készségük írásban és esetleg szóban, tanulják az együttműködést, az önálló tanulásba minél jobban elmélyüljenek.

Ennek tudatosítása és számonkérése a pedagógusoktól az intézményvezetés feladata.

7. Egy oktatási rendszernek távoktatásra (digitális környezetben) kizárólagos átállítása a köznevelésben **példátlanul nagy vállalkozás**, akkor is ha kényszer szülte. Az általános iskolás gyerekek, alsó tagozaton különösen, de jellemzően felsőben csak mérsékelten alkalmasak (életkori sajátosságaikat és kognitív képességeiket tekintve), hogy csak és kizárólag így tanuljanak. Szüleik nélkül nem is érdemes megpróbálni. Ne felejtsük, hogy **vannak családok, ahol a szülők nem tudnak otthon maradni a gyerekekkel** (mert éppen fontos, elengedhetetlen munkakörben, esetleg értünk dolgoznak, onnan hazatérve nem tudnak a köznevelés ezen innovációjával foglalkozni) vagy ők maguk is otthonról dolgoznak (így saját munkájuk mellett, nem tudnak

párhuzamosan a gyerek(ek) tanulásában is részt venni). Gondoljuk át, hogy v**annak olyan családok, ahol több gyerek is egyidőben a köznevelés valamelyik osztályát próbálja teljesíteni távoktatásban** (digitális környezetben). Ehhez a szülők megosztott figyelmén kívül több, egyidőben használható informatika eszköz is szükséges.

8. Az informatikai eszközök lehetőséget biztosítanak arra, hogy a nap **bármely szakaszában a pedagógusok üzenjenek, feladatot adjanak, beszámoltassanak, számon kérjenek. Javasolt, hogy ettől inkább *ilyen rendszerességgel* tartózkodjanak**. A szülők és a gyerekek számára – több okból is probléma – ha egész nap az IT eszközeiket kell nézniük, várniuk a feladatokat, újabb és újabb információkat kapnak a nap bármely pillanatában. ***Az iskola és pedagógusok teremtsék meg azt a kommunikációs platformot és kommunikációs rendet, hogy az áttekinthető és kiszámítható legyen mindenki számára.*** A szülőket és a diákokat is végtelenül zavarják a rendszertelenül érkező, átgondolatlan, strukturálatlan, különböző platformokon keresztül érkező üzenetek, feladatszabások. Ez a gyerek tanulását, tevékenységét rendszeresen félbeszakítják, figyelmüket elterelhetik.

Az információ inkább érkezzen egy előre meghatározott időben (pl. hetente hétfőn 8:00-kor vagy 10-ig), pontosan, alaposan átgondolva, strukturálva, de ne pedagógusonként többször a nap bármely szakában.

9. Most a köznevelés hirtelen átfordult és csak az IT eszközökkel támogatott oktatásra alapoz, eddig ez egy rész volt csak, meglehet fontos rész. Ezt a fordulatot nem lesz egyszerű megélni sem a pedagógusoknak, sem a tanulóknak, sem szüleiknek. Ezért ne felejtsük, hogy nem szeretné egyik fél sem, hogy naponta 8-10 órát a gyerekek a kezükben „kütyük” előtt töltsenek. **Hagyjuk a gyerekeket „élni”**, ne kösse az iskola egész napra a géphez őket, adjon időt a játékra, szabadidőre, testmozgásra és persze sok-sok tanulásra, ami nem a gép előtt történik!

Az, hogy a nevelés – oktatás tantermen kívüli, digitális munkarendben kerül megszervezésre **a magyar köznevelés történetének egyik legnagyobb kihívása, nemes feladat a szakembereknek.** Szükség helyzet van, bizonytalan ideig, e szerint kell teljesíteni.

Nem felejtjük, hogy miközben a feladatot meg kell tervezni és a pedagógusokkal, tanulókkal, szülőkkel közösen végre kell hajtani, a körülöttünk lévő világ átalakul. Miközben az **egészségügyi rendszer és az államigazgatás erején felül teljesít,** ennek ellenére **embertársaink betegszenek meg,** családok és életek mennek tönkre, eddigi világunk, élethelyzetünk is átalakul.

Ebben a helyzetben **nagyra értékeljük a pedagógusok áldozatos és odaadó munkáját,** ugyanakkor javasolt, hogy a családok jelenlegi helyzetét mérlegelve, a gyerekek érdekeit messzemenően szem előtt tartva lássa el mindenki a feladatát. Az alapelv nem változhat:**a köznevelés középpontjában a gyermek áll.**